Szakonyi Károly

Hideg reggelek

Az angol irodalomban nagy becsben áll az esszé. Úgy tudom, szerepel a középiskolai tananyagban, ami, ha igaz, szerencsés dolog, mert szabatos gondolkodásra, tiszta, áttekinthető stílusra szoktat, nem beszélve egy felvetett gondolat logikus elemzéséről. Az angol esszéirodalom jelesei között ott van Charles Lamb, Thomas De Quincey, hogy csak a számunkra ismertebbeket említsem. Irodalmunkban is kedvelt műfaj az esszé, noha szélesebb körben tárcaként ismerjük, a napilapok vonalalatti műfajának, amelyet a korábbi időktől kezdve a legnagyobbak is műveltek, Ady Endre vagy Krúdy Gyula, Móricz Zsigmond és általában a nyugatosok, de köztük jeles publicisták is, mint Bálint György. Persze inkább a hétköznapok társadalmi vagy politikai jelenségeit ragadták meg. A tárca addig élt, amíg a sajtóra nem csapott rá a diktatúra, a szerkesztőségek pártfegyelmébe nem fért bele a magánvélemény, az egyéni gondolat. Csak a hatvanas-hetvenes években támadhatott fel újra, elsősorban a Magyar Nemzetben, de aztán más lapoknál is.

Mindez azért jutott eszembe, mert ebben a járvány-csendben sorra veszem le könyvespolcaimról a régóta nem olvasott műveket, persze találomra, így akadt kezembe az *Angol romantikus esszék* című kötet is. Tél van, s ha nem is farkasordító, inkább késő őszies, kellemetlen idő, de fázni azért lehet, na, nem a szobában, a központi fűtés egyenletes meleget biztosít, de odakinn kellemetlen a lég, különben sem élvezet maszkban járni a várost, minden arra késztet, hogy behúzódjunk járvány és rossz idő elől. Még a havas táj sem csábít. Csak felrémlenek a mínusz tizenhat fokos régi telek, amikor a faágak varázslatosan fehérlettek a zúzmarától, és ropogott a talpunk alatt a hó. Jó volt akkor hazatérni a kellemes lakásba, ahol lobogott a tűz a kályhában. Igaz, éjszakára kialudt, s hajnalban már az orrunkat is bedugtuk a takaró (dunna) alá. De ha csak a konyhában melegedtünk esténként a vacsora után, mert a szobát (takarékosságból, szegénységből) nem fűtöttük, jó volt a sparhelton melegített téglát törülközőbe bugyolálva a lábunkhoz tenni az ágyban, mert leginkább lábtól fázik az ember. Erre gondolok, miközben belelapozok a polcról levett esszékötetbe, és éppen ezt a címet látom: *Felkelés hideg reggeleken*. Leigh Hunt, az író érzékletesen sorolja fel az ébredés utáni pillanatokat a dermesztő levegőjű szobában, az időhúzó heverést a meleg ágyban – paplannal a fülén –, miközben látja saját lélegzetét, ami úgy gomolyog a szájából, mint kéményből a füst. És látja megborzongva

a befagyott ablakot. Fel kellene kelni, de kinek van ahhoz kedve? Nem, nem! Halogatni a kiugrást ameddig csak lehet! Mulatságos, ahogy ürügyet keres heverészésre. Tizenkilenc századi angol (londoni) úrról van szó, akihez most benyit a szolga, akitől hosszan lehet kérdezősködni az időjárás felől, aztán erre-arra megkérni, hozzon meleg vizet a borotválkozáshoz, s míg megteszi, lehet maradni az ágyban, a töprengés alatt is, hogy voltaképpen szükséges-e borotválkozni? Hiszen a szakáll igazán férfias külsőt kölcsönöz. Mivel lehet még időt nyerni? Talán a ruhákkal. Ki kellene szelőztetni a nyirkossá lett inget, egyebet… S amíg a szolga szorgoskodik, addig még lehet lapítani a takaró alatt.

Emlékszünk ilyen reggelekre a diákkorból, amikor anyánknak kellett kirángatni minket az ágymelegből. Na, meg a seregbeli hajnalok, amikor a laktanya udvarán felharsant trombitán az ébresztő kegyetlen dallama, s hozzá a körletben a napos még kegyetlenebb üdvöltése: „ébresztő,fel!”. Aztán futás a jeges szélben csuklózásra, és emlékszünk a hitvesi ágyból kiugrasztó korai ébredésekre is, a műszakba indulás köhécselős, krákogós reggeleire, útban a gyár felé, igen, ahogy az esszéíró vallja, az ágy melegéből a hidegbe kilépni természetellenes, mintha tűzből jégbe vetnék az embert.

Mindamellett az orvosok ajánlják a hideg szobában alvást, jobb pihenést ad, vidéken a tisztaszoba soha nem is volt fűtve. Csak befutottunk a konyha melegéből az áthűlt dunna alá, beszippantva a szekrény tetején sorakozó téli almák illatát. Odakinn nagy csendet teremtett a havazás, puhán és lomhán fedett be mindent, utakat, tetőket, a kert fáinak ága-bogát, az ablakpárkányt. Reggelre fehér lett a világ, s mire felkeltünk, a konyhában újra pattogott a tűz, forralt tej illatata meg a fahasábok füstszaga várt, bögre tejet meg egy karéj kenyeret kaptunk, és mehettünk, gyerekek csúszkálni a domboldalra. Varjak szálltak felettünk, fekete foltok a fehérségben, belevájtak a hó borította földbe, aztán károgva emelkedtek csapatostól, s keringtek a felhők alatt. Most is érzem bőrömön azoknak a teleknek a csípős hidegét.

Január, február… Nem szép az idei tél. Mintha a természet illetlennek tartaná, hogy szép legyen. Együttérző inkább a járványos idővel. Ha már a vírus elzár bennünket, embereket egymástól, nem akar havasderűs-kéklő-ragyogó lenni. Nem akar csábítani, amikor úgysem engedhetjük magunkat szabadjára.

2022. január